

2021-09-27

TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr KFKS 2021/939

Kommunstyrelsen

Remiss – Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (U2021:03373)

Yttrande till Utbildningsdepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott föreslår att kommunstyrelsen antar förslag på yttrande i enlighet med bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad 27 september 2021.

Sammanfattning av ärendet

I promemorian föreslås att ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare ska inrättas med syfte att stärka skolprofessionerna, höja kvaliteten på utbildningen och öka skolprofessionernas attraktionskraft.

Programmet föreslås bestå av två bärande delar:

- en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare, samt
- ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare respektive förskollärare.

Statens skolverk föreslås vara den myndighet som har det övergripande ansvaret för professionsprogrammet. Det föreslås vidare att professionernas inflytande ska säkras genom att det inom Skolverket ska finnas ett särskilt organ benämnt Rådet för professioner i skolväsendet som ska bestå av företrädare för professionerna, huvudmän, universitet och högskolor samt Skolverket.

Nacka kommun är inte remissinstans men har valt att inkomma med synpunkter på förslagen i utredningen. I förslag på yttrande föreslås Nacka kommun avstyrka förslagen. Detta utifrån att förslagen innebär stora inskränkningar i det kommunala självstyret och rektors möjlighet att leda och fördela arbetet.

Ärendet

Promemorians förslag i korthet

I promemorian föreslås att ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare ska inrättas med syfte att stärka skolprofessionerna, höja kvaliteten på utbildningen och öka skolprofessionernas attraktionskraft. Programmet föreslås bestå av två bärande delar:

- En nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare samt
- ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare respektive förskollärare.

Förslag om en nationell struktur för kompetensutveckling

Förslaget om en nationell struktur för kompetensutveckling innebär att rektorer, lärare och förskollärare ska få bättre möjligheter att under sitt yrkesliv bredda sin kompetens, utveckla sin undervisningsskicklighet, sitt ledarskap, specialisera sig eller göra karriär inom skolväsendet. Förslaget innebär att kompetensutvecklingsutbudet ska byggas upp över tid. Det kan bestå av redan befintliga insatser, som kan behöva utvecklas, samt nya insatser, bl.a. ett förslag om ett fördjupat kursutbud som med tiden kan leda till att en lärare eller förskollärare når en masterexamen i didaktik, ämnesdidaktik eller skolledarskap och därmed får behörighet till forskarutbildning.

Förslag om ett nationellt meriteringssystem

Förslaget om ett nationellt meriteringssystem innebär att legitimerade lärare respektive förskollärare ska kunna få sin kompetens erkänd. Meriteringssystemet ska innehålla två meriteringsnivåer, *meriterad* och *särskilt meriterad*. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska meddela föreskrifter om vad som krävs för respektive meriteringsnivå.

För meriteringsnivån meriterad ska villkoren vara:

- åtta års erfarenhet av undervisning i skolväsendet eller fyra års erfarenhet av undervisning i skolor med särskilt svåra förutsättningar,
- förmåga till undervisning av hög kvalitet,
- att ha genomfört viss kompetensutveckling inom ramen för det nationella professionsprogrammet samt
- att under en viss tid har haft ansvar för en särskilt kvalificerad arbetsuppgift eller genomgått kompetensutveckling särskilt avsedd för sådana arbetsuppgifter.

Villkoren för meriteringsnivån särskilt meriterad ska vara att:

- ha avlagt en licentiat- eller doktorsexamen avseende ämnesdidaktik eller ett ämne som helt eller huvudsakligen kan hänföras till ett undervisningsämne inom skolväsendet eller inom det specialpedagogiska ämnesområdet och att
- ha visat pedagogisk skicklighet under minst fyra års tjänstgöring som lärare eller förskollärare inom skolväsendet eller att ha undervisat på universitet eller högskola.

Det föreslås att Skolverket bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om de villkor som ska vara uppfyllda för respektive meriteringsnivå och om meriteringsprocessen i övrigt. Det föreslås vidare vara Skolverket som efter ansökan ska pröva frågan om en legitimerad lärare eller legitimerad förskollärare uppfyller villkoren för meriteringsnivån meriterad eller särskilt meriterad. Ansökan om meriteringsnivå ska vara belagd med en avgift. Beslut om avslag på en ansökan om meriteringsnivå ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Karriärstegsreformen kopplas till meriteringssystemet

Karriärstegsreformen, med förstelärare och lektorer, föreslås kopplas till det nationella meriteringssystemet på så sätt att endast en meriterad lärare kan utses till förstelärare och endast en särskilt meriterad lärare kan utses till lektor. För att kravet på meritering ska kunna fungera krävs att det finns tillräckligt många lärare som har fått beslut om de olika meriteringsnivåerna för att en huvudman ska kunna utse förstelärare och lektorer. Därför föreslås att bestämmelserna om krav på meriteringsnivå för att utses till förstelärare eller lektor ska träda i kraft först fem år efter att meriteringssystemet har trätt i kraft. För att göra övergången ytterligare lite smidigare föreslås att förstelärare och lektorer utsedda fram t.o.m. det att kravet på meriteringsnivå har trätt i kraft ska kunna kvarstå som förstelärare och lektorer utan att genomgå meriteringsprocessen så länge de är kvar hos samma huvudman.

Ett råd för professioner i skolväsendet ska inrättas och ges inflytande

För att programmen ska få den legitimitet som behövs är professionernas reella inflytande över innehåll och form för de nationella professionsprogrammen väsentligt. Det föreslås att professionernas inflytande ska säkras genom att det inom Skolverket ska finnas ett särskilt organ benämnt *Rådet för professioner i skolväsendet*. Företrädare för professionerna, huvudmän, universitet och högskolor samt Skolverket föreslås ingå i rådet och utses av regeringen. Rådet för professioner i skolväsendet ska vara rådgivande och föreslås bistå Skolverket på en rad olika områden. Rådet föreslås bl.a. identifiera kompetensutveckling som ska erbjudas inom ramen för de nationella professionsprogrammen och speciellt sådan kompetensutveckling som ska ingå i villkor för att få beslut om meriteringsnivån meriterad. Rådet föreslås vidare bistå Skolverket i framtagande av kriterier för meritering samt när det gäller meriteringsprocessen i övrigt. Rådet för professioner i skolväsendet ska även undersöka om, och i så fall på vilket sätt, meriteringssystemet skulle kunna utvecklas och, om rådet finner det lämpligt, lämna sådana förslag.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Ändringarna i skollagen och den nya förordningen om nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare föreslås träda i kraft den 1 juli 2023. Ändringarna i förordningen (2019:1288) om statsbidrag till huvudmän som inrättar karriärsteg för lärare, som syftar till att koppla karriärstegsreformen till meriteringssystemet, föreslås träda i kraft den 1 juli 2028, fem år efter det att meriteringssystemet har trätt i kraft. Efter denna tidpunkt får statsbidrag beviljas för kostnader för sådana förstelärare eller lektorer som inte uppfyller de nya kraven men som statsbidrag har beviljats för tidigare, under förutsättning att villkoren i bestämmelserna i de äldre lydelseerna är uppfyllda och läraren är kvar hos samma huvudman.

Välfärd skolas samlade bedömning och förslag på yttrande

Nacka kommun är inte utsedd som remissinstans men det har bedömts finnas skäl att kommunen ändå yttrar sig över betänkandet. Välfärd skola har berett ärendet samt inhämtat synpunkter från utbildningsenheten.

I förslaget till yttrande föreslår Valfärd skola att kommunstyrelsen avstyrker förslaget om professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare, i huvudsak utifrån följande.

Förslaget gällande en nationell struktur för kompetensutveckling innebär att lärares och förskollärares kompetensutveckling i hög utsträckning kommer att styras av vad som definieras på nationell nivå, utan tillräcklig hänsyn till behov som framkommer i det lokala, systematiska kvalitetsarbetet. Om hänsyn istället tagits till de lokala behoven ges större möjlighet att bidra till elevers lärande och kunskapsutveckling utifrån identifierade behov. Förslaget innebär därför inskränkningar i det lokala självstyret och minskade möjligheter för rektor och leda och fördela arbetet. Valfärd skola föreslår därför att den nationella strukturen för kompetensutveckling avstyrks.

Strukturen för kompetensutveckling påverkar även den andra bärande delen, ett nationellt meriteringssystem. I villkoren för att lärare/förskollärare ska uppnå nivån meriterad lärare finns, utöver kraven på viss kompetensutveckling, ytterligare villkor, däribland ”förmåga till undervisning av hög kvalitet”. Som framgår i promemorian kräver detta ytterligare definitioner och system för bedömning av lärares undervisningskvalitet. Här ser dock Valfärd skola att de erfarenheter som redan finns hos flera huvudmän, däribland Valfärd skola, för utvecklande av dylika system inte tillräckligt tas i beaktande. Valfärd skola föreslår därför att det nationella meriteringssystemet avstyrks.

Valfärd skola är dock positiva till att Skolverket och universitet/högskolor erbjuder kvalitetssäkrade kompetensutvecklingsinsatser som rektor/huvudman kan besluta om deltagande i.

Ekonomiska konsekvenser

Av promemorian framförs att förslagen om statligt reglerad kompetensutveckling inte medför ökade kostnader då detta ansvar, enligt skollagen, redan åvilar skolhuvudmännen. Det saknas dock utförligare redovisning av kompetensutvecklingens omfattning, villkor etc., vilket medför att ytterligare kostnadsberäkningar och konsekvensanalyser krävs. Även systemet med meritering, särskilt bedömning av undervisningskvalitet, redovisas inte närmare varvid kostnader på skol- och huvudmannanivå kan tillkomma i processen. Sammantaget är Valfärd skolas bedömning att förslagen i promemorian kommer att medföra ökade kostnader för kommuner och andra skolhuvudmän. Det föreslås därmed påtalas att staten behöver ta fram fullständiga kostnadsberäkningar och ersätta kommunerna i enlighet med finansieringsprincipen.

Konsekvenser för barn

Syftet med professionsprogrammet är att stärka skolprofessionerna, höja kvaliteten på utbildningen och öka skolprofessionernas attraktionskraft, vilket förväntas ha positiva konsekvenser för barn/elever då utbildningens kvalitet kan stärkas. Valfärd skolas

förslag till remissvar påvisar dock att promemorians förslag kan ha motsatt effekt då lokala förutsättningar och behov inte i tillräckligt hög utsträckning tas i beaktande.

Handlingar i ärendet

1. Förslag till yttrande
2. Promemoria Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare

Helena Ekwall
Chef verksamhetsstöd
Välfärd skola

Jonatan Lannemar
Utbildningsstrateg
Välfärd skola